

FURTUL PROPRIETĂȚII CULTURALE ÎN CONVENȚIA UNESCO DIN 1970 ȘI IMPLEMENTAREA ACESTEIA ÎN SISTEMUL JURIDIC NAȚIONAL

Drd. Ion DRABINEAC

Abstract

A series of general bilateral cultural agreements concluded by the Romanian Government contain references to the prevention of theft of cultural goods, the fight against illicit trafficking in cultural goods and their return and sometimes specifically to the 1970 UNESCO Convention. These agreements are not specifically focused on the protection of cultural property; therefore, their provisions are quite general.

The goods belonging to the public domain of the state or the territorial administrative unit are inalienable. Cultural property belonging to the private domain of the state or territorial administrative unit may be transferred, but is subject to a prior classification procedure. In the case of privatization of a state-owned company, the classified objects are transferred to the administration of a specialized public institution.

The public sale of privately owned cultural property is subject to a right of pre-emption in favor of the state, in cases involving objects classified as "treasures". These goods cannot be permanently removed from the country, unless goods of similar value and significance are exchanged.

The transfer of ownership of a classified cultural property must be notified to the decentralized services of the Ministry of Culture, which are responsible for the permanent monitoring of the status of the classified cultural property.

Keywords: *cultural property, theft, illicit trafficking, recovery, restitution.*

1. Introducere

În anii '60 și începutul anilor '70, o preocupare publică fără precedent a apărut cu privire la jefuirea monumentelor publice, în special în America Latină („criza Maya”)¹. În 1964, UNESCO a adoptat Recomandarea împotriva traficului ilicit de artă. Prin urmare; UNESCO a publicat primul instrument juridic internațional cu

¹ P.M. Bator, *An Essay on International Trade in Art*, Stanford Law Review, Vol. 34, No. 2, Jan. 1982, pp. 275-384.

privire la traficul ilicit de artă pe timp de pace, Convenția UNESCO din 1970. 25 de ani mai târziu, Convenția UNIDROIT din 1995 a completat Convenția UNESCO din 1970 care tratează problemele de drept privat referitoare la returnarea și restituirea obiectelor culturale. În zilele noastre, criminalitatea de artă este cel de-al treilea comerț ilegal la nivel mondial, după comerțul cu droguri și arme. Traficul ilicit de artă dăunează nu numai patrimoniului cultural mondial, ci și securității globale, deoarece este adesea legat de comerțul cu droguri și arme și chiar de activitatea teroristă². Traficul ilicit este împărțit în exportul ilicit de bunuri culturale și înlăturarea prin furt. Acest eseu va încerca să se concentreze pe aceasta din urmă, descriind normele Convenției UNESCO din 1970 privind proprietatea culturală furată³.

Convenția UNESCO din 1970 tratează protecția obiectelor culturale mobile pe timp de pace împotriva exportului și îndepărtării ilicite. Este primul instrument de drept uniform care constituie o schiță a cooperării internaționale împotriva comerțului ilicit în artă. Fiecare stat îl va semna și ratifica pentru a deveni parte la acesta. Întrucât Convenția nu este retroactivă, aceasta acoperă numai cazurile care apar după punerea în aplicare a acesteia de către statele părți implicate.

La mai bine de 40 de ani de la intrarea sa în vigoare, Convenția UNESCO din 1970 numără 123 de state părți⁴.

2. Proprietatea culturală furată

Pentru început, nu toate obiectele culturale furate sunt protejate de Convenția UNESCO din 1970. Există anumite cerințe care trebuie îndeplinite înainte ca un obiect cultural să poată fi numit „furat”. Conform articolului 7 litera (b) punctul (i) din Convenție, este necesar ca obiectul cultural să fie furat „de la un muzeu sau de la un monument public religios sau laic ori de la un monument public asemănător”. În plus, bunurile furate trebuie să fie „documentate ca aparținând inventarului instituției”. Dispozițiile de mai sus arată clar că numai artefactele aparținând colecției unei instituții și care sunt documentate ca atare pot fi protejate în temeiul Convenției UNESCO din 1970.

Proprietatea culturală excavată ilicit este, de asemenea, exclusă din termenul „proprietate culturală furată”. Cu toate acestea, statele părți de origine al căror

² N. Charney, P. Denton, J. Kleberg, *Protecting Cultural Heritage from Art Theft*, FBI Law Enforcement Bulletin, Vol. 81, No. 3, 2012, pp. 1-6.

³ Chiar și termenul „restituire” folosit în Convenția UNESCO din 1970 descrie cazurile în care a avut loc un act ilegal, în contrast cu termenul „returnare”.

⁴ UNESCO, *Lista alfabetică a statelor părți*, <http://www.unesco.org/eri/la/convention.asp?KO=13039>, accesat la 03.07.2020.

patrimoniu cultural este în pericol pot fi protejate prin cooperare internațională, așa cum prevede articolul 9⁵.

Trebuie menționat că, în cazul bunurilor culturale furate, proprietarul (care poate fi și proprietar privat) trebuie să fie protejat. Cu toate acestea, Convenția UNESCO din 1970 conferă dreptul de a revendica proprietățile culturale furate numai statelor, nu și părților private. Faptul că Convenția UNESCO din 1970 are mai mult un caracter preventiv și, în principiu, „se referă la reglementarea importului”⁶ justifică această limitare. Următoarele Convenții UNIDROIT din 1995 privind obiectele culturale furate sau exportate ilegal, considerate complementare Convenției UNESCO din 1970, au reglementat detaliile procesului de restituire și au dat dreptul părților private de a depune cereri de restituire.

3. Obligațiile statelor membre

3.1. Obligații (*Stat parte la Import*)

i. Prevenirea importului bunurilor culturale furate

Articolul 7 litera b) punctul (i) prevede că statele membre trebuie să interzică importul de bunuri culturale furate. Este prima și cea mai reprezentativă măsură în ceea ce privește prevenirea traficului ilicit de bunuri culturale, întrucât îngreuează transferul și vânzarea unui obiect cultural furat de către hoțul de artă. După cum s-a discutat mai sus, nu toate obiectele culturale sunt împiedicate să intre într-un stat membru. Prin urmare, listele de obiecte culturale furate sunt întocmite și actualizate constant pentru ca ofițerii vamali să fie la curent cu cele care nu trebuie să fie importate. Atât organizațiile internaționale, cât și cele naționale au format astfel de liste⁷.

ii. Luarea măsurilor adecvate pentru recuperarea și returnarea bunurilor culturale furate

În cazul în care un obiect cultural furat trece prin controlul vamal și intră într-un stat membru, acest stat membru are obligația de a lua măsurile adecvate pentru recuperarea și returnarea acestuia în statul membru de origine. Articolul 7 litera (b) punctul (ii) prevede, de asemenea, că se vor lua măsuri adecvate „la cererea statului parte de origine”. Prin urmare, o cerere din partea statului membru de origine este o condiție prealabilă.

⁵ Termenul „obiecte culturale furate” din articolul 3 din Convenția UNIDROIT 1995 include, de asemenea, obiecte excavate ilegal sau excavate în mod legal, dar păstrate în mod ilegal.

⁶ I. A. Stamatoudi, *Cultural Property Law and Restitution: A Commentary to International Conventions and European Union Law*, Edward Elgar Publishing, Northampton, 2011, p. 160.

⁷ De exemplu la nivel internațional Baza de date de lucrări furate de artă INTERPOL, Baza de date pentru Furtul de artă IFAR și la nivel național Fișierul național de arte furate din SUA, Baza de date pentru arte furate din Londra.

Termenul „adecvat” lasă la discreția statelor părți să aleagă cele mai eficiente măsuri pentru a recupera și returna obiectul cultural furat. Cu alte cuvinte, obligațiile depășesc simpla datorie de a informa doar statul parte de origine. Odată ce proprietatea culturală furată intră în țară, aceasta nu este protejată numai de legislația internațională, ci și de legile naționale privind proprietățile culturale furate. Aceasta înseamnă că, cazul poate fi soluționat de o instanță națională. Până atunci, statul parte importator va descoperi cea mai bună modalitate posibilă de a proteja bunurile culturale furate, chiar și prin sechestrul sau confiscarea artefactului⁸.

Consecințele penale lipsesc intenționat din Convenția UNESCO din 1970⁹. Sunt păstrate în vigoare legile naționale și discriminarea instanțelor naționale ale statelor părți implicate pentru a pune în aplicare astfel de sancțiuni. În 2002, 370 artefacte au fost furate dintr-un muzeu din Maadi, Cairo, Egipt. Un pilot al armatei americane, Edward G. Johnson a traficant cu cel puțin 100 de artefacte și le-a vândut pentru doar 20.200 de dolari unui dealer de antichități din Atlanta, SUA, susținând că au fost achiziționate de bunicul său în anii 1930-1940. Poliția americană pentru imigrări și executare vamală a recuperat 79 dintre obiecte și l-a arestat pe pilot. Johnson a pledat vinovat de deținerea bunurilor furate și a fost condamnat în 2008 la 18 luni cu liberare condiționată și i s-a impus restituirea banilor dealerului de antichități¹⁰.

iii. Admiterea acțiunilor pentru recuperarea bunurilor culturale pierdute sau furate

Articolul 13 litera (c) prevede că statele părți „se angajează, în conformitate cu legile fiecărui stat..., să admită acțiuni de recuperare a obiectelor pierdute sau furate, aduse de către proprietarii de drept sau în numele acestora”. După cum s-a menționat anterior, o cerere de restituire poate fi făcută prin canale diplomatice [articolul 7 litera (b)]. Cu toate acestea, în conformitate cu dispozițiile articolului 13 privind statele părți, este, de asemenea, posibil ca un stat parte să admită acțiuni de recuperare introduse de către proprietarul de drept sau în numele acestuia dacă este în conformitate cu legile statelor vizate¹¹. Aceasta înseamnă că proprietarul privat poate avea și el un rol activ în faza de recuperare, dar este dreptul și obligația statului de a depune cererea.

⁸ I. A. Stamatoudi, *op. cit.* p. 161.

⁹ A. Slattery, *To catch an art thief: Using international and domestic laws to paint fraudulent art dealers into a corner*, Villanova Law & Entertainment Law Journal, Vol 19, 2012, p. 861.

¹⁰ R. Fenton, A. Geller, *PATHETIC URN-INGS FOR STOLEN ARTIFACTS*, The New York Post, toate edițiile, Dec. 4, 2008, p. 10.

¹¹ UNESCO, *UNESCO and UNIDROIT Cooperation in the Fight Against Illicit Traffic in Cultural Property – 24 June 2005 – SUMMARY REPORT*, Uniform Law Review, Vol. 3, 2005, pp. 536-540.

3.2. Obligații (Stat Parte de Origine)

i. Crearea listelor, documentarea colecțiilor - Depunerea unei reclamații

Articolul 5 din Convenție solicită statelor părți să creeze liste ale comorilor naționale. În plus, pentru a fi restituit un obiect cultural furat, documentația sa este necesară. Prin urmare, este necesară o documentare adecvată a fiecăruia dintre artefactele care formează colecțiile muzeelor și instituțiilor. Imagini, descrierea artefactului, dimensiunile sale, chiar o referință sau o descriere a obiectului furat într-o carte sau catalog publicat pot fi de folos. Diferitele tipuri de documentare ale obiectelor culturale pur și simplu nu au funcționat bine. Abia în 1993, Getty Trust a venit cu ideea unui standard internațional care descrie operele de artă și a fost numit „Proiect ID”¹². UNESCO a participat activ la întâlnirile pentru proiect, a promovat și recomandat ProiectID-ul¹³.

Documentația corespunzătoare oferă statului parte de origine șansa de a-și prelua proprietatea culturală furată depunând o cerere prin oficiile diplomatice către statul parte importator. Revendicarea este însoțită de documentele care aprobă faptul că artefactul furat a făcut parte dintr-o colecție de muzeu, un monument sau o instituție similară care este proprietarul de drept al artefactului.

ii. Plata compensației cumpărătorului de bună-credință și a costurilor de recuperare

Posesorul de bună-credință (*bona fide*) primește compensații, așa cum prevede articolul 7 litera (b). Posesorul de bună credință este cel care a aplicat verificarea antecedentelor. Pentru cumpărătorul obiectului cultural, verificarea antecedentelor înseamnă să verifice în avans dacă obiectul de vânzare este raportat ca furat. Mai mult, cumpărătorul trebuie să verifice în mod corespunzător răspunderea vânzătorului și să prefere dealeri și case de licitații calificate. Obligația statului parte de origine de a plăti despăgubirile și costurile de recuperare este justificată, deoarece are legătură cu obligația sa fundamentală de a-și proteja proprietățile culturale naționale.

De remarcat este faptul că legile naționale americane prevăd că verificarea antecedentelor se aplică și de către reclamant în ceea ce privește acțiunea corectă și punctuală pentru a recupera proprietatea culturală furată. Aceasta înseamnă contactarea organizațiilor internaționale precum INTERPOL și IFAR (Fundația

¹² K.E. Yasaitis, *Object ID: a model of global collaboration*, Museum Management and Curatorship, Vol. 20, 2005, pp. 21-39.

¹³ „Avizarea ID-ului Obiectului ca „cheie a rețelilor de informații”, Comitetul interguvernamental pentru promovarea restituirii bunurilor culturale în țările de origine sau restituirea acestuia în caz de însușire ilicită a solicitat directorului său general să recomande ca ID-ul obiectului să fie adoptat de toate statele membre UNESCO și utilizat „în cea mai mare măsură posibilă, pentru identificarea bunurilor culturale furate sau exportate ilegal și pentru schimbul internațional de informații cu privire la astfel de proprietăți” (Raportul comitetului interguvernamental pentru promovarea restituirii bunurilor culturale în țările de origine sau restituirea acestuia în caz de însușire ilicită, 1999).

Internațională pentru Cercetarea Artelor) și mediatizarea cazului¹⁴. Verificarea antecedentelor este decisă de la caz la caz și un exemplu tipic este cazul Bisericii greco-ortodoxe autocefale din Cipru împotriva Goldberg și Feldman Fine Arts în care inculpatul a contestat actualitatea plângerii reclamantului, întrucât Goldberg a susținut că Cipru nu a acționat în mod corespunzător pentru a prelua artefactele furate¹⁵.

4. Restituirea în practică

Potrivit FBI „Rata de recuperare a artei furate rămâne deosebit de scăzută, în unele cazuri chiar de la 2 până la 6 la sută¹⁶”. Acest lucru este confirmat și de INTERPOL, începând cu 1995, când a fost creată baza de date a operelor de artă furate, și doar 2.000 din cele 40.000 de artefacte furate au fost recuperate¹⁷.

Rata de recuperare ar fi trebuit să fie mai mare, dat fiind faptul că, în cazul proprietăților culturale furate, demeritul moral este acceptat de la sine și este firesc ca artefactele să fie returnate. Chiar și termenul „restituire” este folosit în special pentru cazurile de proprietate culturală furată, ceea ce înseamnă că a avut loc un act ilegal, spre deosebire de „întoarcere”.

Forțele de poliție din întreaga lume, atât în țările de import, cât și în cele de export, încearcă să se adapteze la lupta extrem de solicitantă împotriva criminalității artei și multe dintre ele au dat un exemplu excelent. În SUA (o țară importatoare) FBI, împreună cu poliția pentru imigrare și executare vamală (ICE) au reușit să localizeze și să recupereze un număr mare de artefacte furate din întreaga lume. În mod similar, „Carabinierii”, forța de poliție națională italiană, cu divizia sa specială de artă, joacă, de asemenea, un rol semnificativ în protejarea bunurilor culturale ale Italiei (o țară exportatoare) și ale lumii.

O forță a poliției naționale specializată în artă poate face puțin fără o cooperare internațională. Majoritatea cazurilor de restituire se bazează pe solidaritatea națiunilor și a forțelor lor de poliție. De exemplu, în 1996 a fost furată o sculptură de marmură care-l înfățișa pe Marcus Aurelius împreună cu alte opt artefacte de la

¹⁴ Un articol care prezintă importanța publicității în preluarea obiectelor culturale furate: G. Kovach, *Tomb Raiders, Beware!*, Newsweek, Sep. 2, 2002, US Edition, INTERNATIONAL, p. 40.

¹⁵ M.C. Bourloyannis, V. Morris, *Autocephalous Greek-Orthodox Church of Cyprus v. Goldberg & Feldman Fine Arts, Inc.*, The American Journal of International Law, Vol. 86, No. 1, Jan. 1992, pp. 128-133.

¹⁶ N. Charney, P. Denton, J. Kleberg, *op. cit.*, pp. 1-6.

¹⁷ INTERPOL, Fișă tehnică, (iunie 2012), COM / FS / 2012-05 / DCO-05, http://www.interpol.int/content/download/15089/105641/version/5/file/Factsheets_EN_jun2012_DCO05.pdf, accesat la 04.07.2020.

un muzeu din Skikda, Algeria. Când sculptura a fost scoasă la vânzare, INTERPOL a alertat ICE. ICE a luat măsuri imediat, a confiscat artefactul de la casa de licitații a lui Christie și l-a returnat Guvernului algerian¹⁸.

5. Probleme de restituire - Comitetul Interguvernamental

După cum s-a menționat mai sus, doar o parte din nenumăratele cazuri de proprietăți culturale furate intră în sfera de aplicare a Convenției UNESCO din 1970, din cauza neretroactivității și a limitărilor sale. De exemplu, Convenția nu se aplică în cazuri legate de vremurile coloniale sau de jafurile regimului nazist sau în cazurile în care o achiziție de bunuri culturale nu este nesocotită din punct de vedere legal, ci din punct de vedere moral.

În decembrie 1973, Adunarea Generală a ONU a adoptat o rezoluție privind „restituirea operelor de artă țărilor victime ale exproprierii”. În consecință, UNESCO a format în 1978 „Comitetul interguvernamental pentru promovarea restituirii bunurilor culturale în țările sale de origine sau restituirea acestora în caz de însușire ilicită”. De atunci, Comitetul a avut rezultate remarcabile, folosind metode alternative de soluționare a litigiilor în cazurile de returnare sau restituire a bunurilor culturale în țările de origine¹⁹, făcând recomandări către UNESCO și statele sale părți.

Comitetul interguvernamental este răspunsul UNESCO la metodele legale adesea ineficiente în soluționarea litigiilor. Statele preferă să folosească metode diplomatice „mai ușoare” și, astfel, Comitetul poate fi considerat ca un adăpost.

6. Implementarea în sistemul juridic din România a Convenției UNESCO din 1970²⁰

Convenția din 1970 este pusă în aplicare de:

- Legea nr. 182/2000²¹ privind protejarea patrimoniului național mobil, republicată;

¹⁸ U.S. Immigration and Customs Enforcement, *Cultural Property, Art and Antiquities Investigations*, <https://www.ice.gov/factsheets/cultural-artifacts>, accesat la 05.07.2020.

¹⁹ UNESCO, *Cazuri de returnare și restituire sub egida Comitetului interguvernamental*, <http://www.unesco.org/new/en/culture/themes/movable-heritage-and-museums/restitution-of-cultural-property/committees-successful-restitutions/>, accesat la 05.07.2020.

²⁰ Legea nr.79 din 11 noiembrie 1993 pentru aderarea României la Convenția asupra măsurilor ce urmează a fi luate pentru interzicerea și împiedicarea operațiunilor ilicite de import, export și transfer de proprietate al bunurilor culturale, adoptată de Conferința Generală a Organizației Națiunilor Unite pentru Educație, Știință și Cultură la Paris la 14 noiembrie 1970, publicată în M.Of. nr. 268/19 noi. 1993.

²¹ M.Of., Partea I, nr. 828 din 9 decembrie 2008.

- Legea nr. 311/2003²² a muzeelor și colecțiilor publice, republicată;
- Hotărârea Guvernului nr. 518/2004²³ pentru aprobarea Normelor metodologice privind exportul definitiv sau temporar al bunurilor culturale mobile, modificată;
- Hotărârea Guvernului nr. 1420/2003²⁴ privind aprobarea Normelor privind comerțul cu bunuri culturale mobile, modificată și completată;
- Ordonanța nr. 43/2000²⁵ privind protecția patrimoniului arheologic.

Noțiunile legale relevante utilizate în legislația românească sunt bunul cultural, bunul cultural clasificat și patrimoniul cultural național mobil. Patrimoniul cultural național mobil este format din bunuri cu valoare istorică, arheologică, documentară, etnologică, artistică, științifică și tehnică, literară, cinematografică, numismatică, filatelică, heraldică, bibliografică, cartografică și epigrafică, reprezentând dovezi materiale pentru evoluția mediului natural și pentru relația oamenilor cu acesta, creativitatea potențială a omului și a contribuției românești, precum și cea a minorităților naționale la civilizația universală.

Legea română prevede un mecanism de clasificare a bunurilor culturale mobile, pe baza valorii lor culturale și științifice. Ambele categorii de bunuri culturale mobile clasificate, Tezaurul (bunuri culturale cu valoare excepțională) și Fondul (bunuri culturale cu valoare specială) beneficiază de o protecție juridică specială.

6.1. Instituții specializate

a. Ministerul Culturii

Direcția generală pentru afaceri juridice și patrimoniu cultural este departamentul special al Ministerului Culturii care are competență juridică și administrativă în prevenirea traficului ilicit, precum și în inițierea anumitor proceduri de returnare (în conformitate cu legislația U.E.). Departamentul ministerului coordonează procedurile și activitățile relevante legate de protecția bunurilor culturale mobile, inclusiv circulația bunurilor culturale și autorizarea comercianților de bunuri culturale.

42 direcții pentru cultură, servicii descentrate ale Ministerului Culturii funcționează în același scop la nivel local; direcțiile de cultură au competențe în emiterea de documente de export adecvate, monitorizarea stării bunurilor clasificate și verificarea activității comercianților de bunuri culturale.

Un departament special din cadrul Institutului Național al Patrimoniului, instituție din subordinea Ministerului Culturii, este responsabil cu actualizarea și

²² M.Of. nr. 528 din 23 iulie 2003.

²³ M.Of. nr. 370 din 28 aprilie 2004.

²⁴ M.Of. nr. 900 din 16 decembrie 2003.

²⁵ M. Of., Partea I, nr. 951 din 24 noiembrie 2006.

punerea la dispoziție online a inventarului patrimoniului cultural național (toate bunurile clasificate sunt listate acolo).

b. Inspectoratul General al Poliției Române

Începând cu septembrie 2013, Oficiul pentru Protecția Patrimoniului Cultural Național din cadrul Direcției de Investigații Criminale este structura specializată pentru protecția patrimoniului cultural al Inspectoratului General al Poliției Române. Începând cu 2001, la nivel local, Inspectoratele Județene de Poliție sunt echipate cu personal specializat în patrimoniul cultural.

Această structură, împreună cu personalul său de specialitate, sunt competenți să investigheze următoarele tipuri de probleme: furtul (de la instituții religioase, muzee, colecții publice și private), comerțul ilegal național și internațional (trafic ilegal cu bunuri culturale mobile), falsuri clasificate bunuri culturale, distrugere de bunuri culturale și / sau monumente istorice (inclusiv situri arheologice), detectări și săpături ilegale în situri arheologice, crime economice sau de serviciu legate de moștenirea culturală mobilă și imobile.

c. Direcția Generală a Vămirilor

În urma unui proces de reorganizare, fosta Autoritate Vamală Națională a devenit Direcția Generală a Vămirilor, în iunie 2013.

Subiectul mărfurilor culturale și circulația lor din perspectiva vamală intră în responsabilitatea Serviciului Antidrog și Protecția Drepturilor de Proprietate Intelectuală, parte a Direcției de Supraveghere și Control Vamal din Direcția Generală a Vămirilor.

Acest serviciu coordonează activitatea unor compartimente specifice (compartimente de supraveghere și control vamal nefiscal) organizate în cadrul serviciilor relevante din fiecare din cele opt direcții regionale vamale (Serviciile de supraveghere și control vamal). Aceste compartimente regionale coordonează activitatea birourilor vamale de frontieră și interne. Toate birourile vamale sunt abilitate să se ocupe de formalitățile de export.

6.2. Coordonarea administrativă

Autoritățile române relevante colaborează pe baza protocoalelor de cooperare și în funcție de competențele lor legale. Ministerul Culturii - autoritatea centrală pentru cultură, Direcția Generală a Vămirilor, Poliția Română și Poliția Română de Frontieră au semnat protocoale de cooperare pentru a preveni și combate traficul ilicit de bunuri culturale, într-o manieră coordonată. Au fost încheiate protocoale de cooperare între instituțiile relevante la nivel de județ, inclusiv uneori cooperarea cu muzeele și cultele religioase.

În afară de bunurile culturale contemporane, toate bunurile culturale necesită fie un certificat național, fie o licență de export care trebuie eliberată de serviciile deconcentrate ale Ministerului Culturii. Toate bunurile culturale capturate de

lucrătorii vamali sunt predate Poliției de frontieră sau Inspectoratului Județean de Poliție relevant, care pregătește aranjamentele în continuare, în cooperare cu autoritățile culturale pentru ca bunurile culturale să fie examinate de experți (cel mai adesea sunt pus în custodie într-un muzeu). În urma examinării, fie sunt restituite proprietarilor, fie confiscate. În cazul transporturilor neconforme cu încălcarea legislației privind circulația bunurilor culturale mobile, la notificarea vămilor, poliția întocmește un dosar penal de export ilicit (sau tentativă). Poliția informează periodic Direcția Generală a Vămilor cu privire la bunurile culturale furate (trimiterea de date și descrieri ale bunurilor culturale declarate furate). Aceste informații servesc drept bază pentru alertele la nivel național.

Executarea sancțiunilor este de competența poliției judiciare - poliția pentru cercetări penale - și poliției de frontieră. Autoritățile implicate consideră că cooperarea este, în general, eficientă. Este necesară revizuirea periodică a protocoalelor, precum și organizarea de instruiți comune.

Unitățile de specialitate ale tuturor autorităților relevante cooperează, în funcție de competențele lor, cu structuri internaționale care se ocupă de patrimoniul cultural, cum ar fi INTERPOL, WCO etc.).

După cum sa menționat anterior, cooperarea se bazează pe protocoale. Întâlnirile au loc ori de câte ori este necesar. Comunicarea scrisă este canalul utilizat, în mod regulat, de autoritățile competente.

Pentru a scoate din țară orice obiect cultural mobil, este obligatoriu un certificat de export (permanent sau temporar). Anumite categorii de obiecte necesită, de asemenea, o licență de export eliberată în conformitate cu dispozițiile Regulamentului European, în cazul scoaterii lor de pe teritoriul UE. Statutul bunului cultural, în ceea ce privește clasificarea (confirmată sau potențială), poate limita durata și condițiile transferului său de pe teritoriul național. Exportul este reglementat de legislația națională și europeană și de convențiile internaționale din care face parte România.

Legea română interzice și sancționează importul, proprietatea, achiziția, utilizarea în expoziție sau orice fel de act legat de circulația bunurilor culturale care a părăsit ilegal teritoriul unui alt stat. Reglementările nu prevăd documente speciale de import, altele decât declarația personalizată, prin urmare, importul de bunuri culturale nu este monitorizat ca atare.

Dacă periculozitatea și riscurile pe seama patrimoniului cultural au crescut simțitor în anii 90 și primii ani ai noului veac, după aderarea României la structurile euro-atlantice acestea s-au atenuat, dar nu într-atât încât să fie clar puse sub control. Reinsertia în respectivele structuri a implicat și patrimoniul cultural, derivându-se un transfer de practici negative spre zonele continentale încă insuficient organizate ca protecție culturală. Circulația liberă a favorizat profesioniștii - hoți, falsificatori, traficanti - oferindu-le posibilități de rapidă îmbogățire. Pe cont propriu sau în numele asistenței și sprijinului dezinteresat al voluntariatului,

asemenea „specialiști” au căutat să se insinueze în locuri unde, prin cercetare de teren, intrau în contact direct cu bunuri culturale. Noile tehnologii, dotări superioare cercetătorilor români, mijloace bănești consistente, puse în vederea coruperii unor cunoscători ai siturilor, ai deținătorilor, au fost identificate în mai multe situații și nu se știe doar cum au fost prevenite consecințele negative în altele, în mod sigur, falsuri și copii, replici și reproduceri au reușit să-i îmbogățească pe cei care și-au asumat riscurile²⁶.

Apartenența României la comunitatea europeană și, în mod direct, legislația de profil au avut, desigur, darul să micșoreze riscurile și să ușureze recuperarea unor bunuri culturale ilicit înstrăinate. În acest sens s-au înregistrat chiar unele succese. Din păcate, dacă în țările occidentale aparatul științific și tehnic al instituțiilor de specialitate, Ministerul Culturii (al Patrimoniului) sunt corespunzător încadrate, dotate și finanțate, în România aceste aspecte sunt încă nerezolvate²⁷.

7. Concluzii

Contrar demeritului moral ridicat al furtului de artă, se consideră că prevederile Convenției UNESCO din 1970 sunt mai degrabă „ușoare”, mai ales atunci când infracțiunea de artă crește agresiv. Mai mult, eficacitatea unei convenții mai vechi de 40 de ani este natural contestată. Cu toate acestea, ar trebui să considerăm Convenția UNESCO drept ceea ce trebuia să fie, un instrument de drept uniform, o prevedere împotriva traficului ilicit de artă. De fapt, a ajutat statele lumii să se maturizeze, îmbrățișând moștenirea culturală a fiecărei națiuni și, în cele din urmă, contribuind la patrimoniul cultural comun internațional. Comitetul interguvernamental și UNIDROIT 1995, ambele conforme cu spiritul Convenției UNESCO din 1970, își dovedesc semnificația. Convenția UNESCO din 1970 servește în continuare în mod excepțional principalelor sale scopuri, promovarea cooperării internaționale și reflectarea superiorității valorilor morale față de normele legale.

Bibliografie

1. P.M. Bator, *An Essay on International Trade in Art*, Stanford Law Review, Vol. 34, No. 2, Jan. 1982;
2. M.C. Bourloyannis, V. Morris, *Autocephalous Greek-Orthodox Church of Cyprus v. Goldberg & Feldman Fine Arts, Inc.*, The American Journal of International Law, Vol. 86, No. 1, Jan. 1992;

²⁶ I. Opreș, *Patrimoniul cultural național între lege și fărâdelge*, Ed. Stefadina, București, 2018, p. 71,

²⁷ I. Opreș, *op. cit.*, p. 71.

3. N. Charney, P. Denton, J. Kleberg, *Protecting Cultural Heritage from Art Theft*, FBI Law Enforcement Bulletin, Vol. 81, No. 3, 2012;
4. R. Fenton, A. Geller, *PATHETIC URN-INGS FOR STOLEN ARTIFACTS*, The New York Post, toate edițiile, Dec. 4, 2008;
5. INTERPOL, Fișă tehnică, (iunie 2012), COM / FS / 2012-05 / DCO-05, http://www.interpol.int/content/download/15089/105641/version/5/file/Factsheets_EN_jun2012_DCO05.pdf, accesat la 04.07.2020.
6. G. Kovach, *Tomb Raiders, Beware!*, Newsweek, Sep. 2, 2002, US Edition, INTERNATIONAL;
7. I. Opreș, *Patrimoniul cultural național între lege și fărâdelge*, Ed. Stefadina, București, 2018;
8. A. Slattery, *To catch an art thief: Using international and domestic laws to paint fraudulent art dealers into a corner*, Villanova Law & Entertainment Law Journal, Vol 19, 2012;
9. I. A. Stamatoudi, *Cultural Property Law and Restitution: A Commentary to International Conventions and European Union Law*, Edward Elgar Publishing, Northampton, 2011, p. 160.
10. UNESCO, *UNESCO and UNIDROIT Cooperation in the Fight Against Illicit Traffic in Cultural Property – 24 June 2005 – SUMMARY REPORT*, Uniform Law Review, Vol. 3, 2005;
11. UNESCO, *Lista alfabetică a statelor părți*, <http://www.unesco.org/eri/la/convention.asp?KO=13039>, accesat la 03.07.2020;
12. UNESCO, *Cazuri de returnare și restituire sub egida Comitetului interguvernamental*, <http://www.unesco.org/new/en/culture/themes/movable-heritage-and-museums/restitution-of-cultural-property/committees-successful-restitutions/>, accesat la 05.07.2020;
13. U.S. Immigration and Customs Enforcement, *Cultural Property, Art and Antiquities Investigations*, <https://www.ice.gov/factsheets/cultural-artifacts>, accesat la 05.07.2020;
14. K.E. Yasaitis, *Object ID: a model of global collaboration*, Museum Management and Curatorship, Vol. 20, 2005.